

Den nordiske strafferetskomité's betænkning om prøveløsladelse

1. Indledning.

Den nordiske strafferetskomité blev oprettet i 1960 i henhold til en beslutning truffet på et møde mellem den danske, finske, norske og svenske justitsminister. Island indtrådte i samarbejdet i 1963. Det påhviler komiteen efter justitsministrenes nærmere bestemmelse at behandle spørgsmål om ensartet nordisk lovgivning på strafferettens område og at drøfte andre kriminalpolitiske spørgsmål af principiel karakter og fællesnordisk interesse. Komiteen har et medlem fra hvert af de fem nordiske lande, men det er forudsat, at der i komiteens møder kan deltage andre sagkyndige end komiteens medlemmer.

Komiteen afgav i maj 1963 en betænkning om konfiskation¹⁾ og i juni 1966 en betænkning om foreldelse²⁾. Komiteen havde desuden indtil da beskæftiget sig med enkelte andre strafferetlige spørgsmål af fællesnordisk interesse. Man havde således i 1962 afgivet en udtalelse om strafregistrering³⁾ og indledt drøftelser om bødestraffens anvendelse i de nordiske lande. I marts 1965 påbegyndte man behandlingen af spørgsmålet om prøveløsladelse, og i juni 1966 indledtes drøftelser om de strafferetlige regler om psykisk abnorme lovovertrædere og særbehandling i de nordiske lande.

Den foreliggende betænkning handler om prøveløsladelse fra almindelig frihedsstraf. Reglerne om prøveløsladelse fra ungdomsfængsel og andre særlige foranstaltninger har ikke været inddraget under komiteens overvejelser. Betænkningen er resultatet af komiteens drøftelser om dette emne i seks møder, nemlig i København den 19.—20. marts 1965, i Reykjavik den 26.—27. august 1965, i Stockholm den 16.—17. juni 1966, i Nyslott (Savonlinna) den 16.—18. august 1967, i Oslo den 4.—5. marts 1968 og i København den 25.—26. april 1969. På disse møder har man samtidig behandlet andre emner. Fra islandsk side har man ikke haft lejlighed til at deltage i de møder, i hvilke nærværende betænkning er udformet.

¹⁾ Trykt som bilag til det danske straffelovråds betænkning om konfiskation (nr. 355/1964) p. 91—103.

²⁾ Trykt som bilag til det danske straffelovråds betænkning om strafferetlig foreldelse m. v. (nr. 433/1966) p. 42—50 samt i Nordisk Udredningsserie 1967: 15.

³⁾ Trykt i Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab 1963 p. 5—12.

Ved afgivelsen af denne betænkning består den nordiske strafferetskomité af følgende faste medlemmer:

fra Danmark: professor, dr. jur. *Knud Waaben*,
 fra Finland: justitieråd *Östen Elfving*,
 fra Island: professor *Armann Snævarr*,
 fra Norge: høyesterettsdommer *Rolv Ryssdal*,
 fra Sverige: riksåklagare *Holger Romander*.

Foruden de nævnte medlemmer af komiteen har følgende sagkyndige deltaget i møderne om prøveløsladelse eller i enkelte af disse:

fra Danmark: fuldmægtig *H. H. Brydensholt*, kriminaldommer *A. Hye-Knudsen*, ekspeditionssekretær *Bodil Winding Lauesen*, fængselsdirektør *L. Nordskov Nielsen*, kontorchef *Frank Poulsen*, kontorchef *Jørgen Tornøe*, fuldmægtig *Ole Unmack Larsen*,

fra Finland: lagstiftningsråd *Henrik Grönqvist*, vicehäradshövding *Irmeli Heikonen*, justitieråd *Bertel Schwindt*,

fra Island: højesteretsdommer, dr. jur. *Th. Eyjólfsson*, rigsadvokat *Valdimar Stefansson*, fuldmægtig *Jonatan Thormundsson*,

fra Norge: professor, dr. jur. *Johs. Andenæs*, riksadvokat *Andr. Aulie*, ekspedisjonssjef *Johs. Halvorsen*, byråsjef *Helge Røstad*, sekretær *Ole-Erik Øie*,

fra Sverige: kansliråd *Gunvor Bergström*, departementsråd *Olof Börjeson*, justitieråd *Carl Holmberg*, rättschef *Carl Lidbom*, rättschef *Nils Mannerfelt*, hovrättsassessor *Karin Ringberg*, rättschef *Magnus Sjöberg*.

Spørgsmålet om prøveløsladelse blev optaget til behandling i den nordiske strafferetskomité i henhold til en beslutning truffet af de nordiske justitsministre i 1964. På det tidspunkt var der ret væsentlige forskelle mellem de i de nordiske lande gældende regler om prøveløsladelse; der gjaldt således forskellige regler med hensyn til tidspunktet for almindelig fakultativ løsladelse. Der var i alle de nordiske lande et ønske om at få regler og praxis med hensyn til prøveløsladelse gennemdrøftet. Det var en almindelig opfattelse, at området for ordinær fakultativ prøveløsladelse burde udvides, at der var trang til supplerende regler om ekstraordinær prøveløsladelse efter den halve straffetid, og at der kunne sættes spørgsmålstejn ved berettigelsen af regler om obligatorisk prøveløsladelse som de fandtes i Finland og Sverige. Hertil kom en række detaljspørgsmål om prøvetidens og tilsynstidens længde, om særvilkår for prøveløsladelse o.s.v. Behovet for at optage reglerne til fællesnordisk drøftelse understregedes af det forhold, at forskelle i reglerens indhold affødte

ulemper med hensyn til det nordiske samarbejde om fuldbyrdelse af straffedomme.

I løbet af de fire år, hvor spørgsmålet har stået på komiteens dagsorden, er der sket lovændringer i Danmark, Finland, Norge og Sverige. Disse ændringer, af hvilke flere er en direkte følge af drøftelserne i komiteen, har ført til en væsentlig tilnærmelse mellem de fire landes regler. Det er imidlertid komiteens opfattelse, at der er mulighed for at komme betydeligt længere i retning af ensartede regler, såfremt de enkelte lande fortsat holder spørgsmålet om revision af reglerne åbent, bl. a. under hensyntagen til de i denne betænkning anførte lovsammenligninger og kommentarer. Det bør i denne forbindelse nævnes, at der i Finland den 21. april 1969 er afgivet en principbetænkning vedrørende revision af lovgivningen om frihedsstraf. I den finske betænkning har man i alt væsentligt tilsluttet sig principper, der ligger på linie med det, der nedenfor anbefales.

I *dansk* ret findes reglerne om prøveløsladelse fra fængselsstraf i straffelovens kap. 6 om straffene. Reglerne er senest ændret ved lov nr. 212 af 4 juni 1965. De *finske* regler findes i kap. 2 i förordning om verkställighet av straff og er senest ændret i 1966. Den *islandske* straffelov af 1940 omtaler prøveløsladelsen i kap. 5 om straffene. De *norske* regler indeholdes i lov om fængselsvesenet af 1958 med ændringer af 1967. I *svensk* ret findes bestemmelserne i brottsbalkens kap. 26 om fængselsstraffen; desuden er der i kap. 23 visse bestemmelser om forholdsregler overfor den prøveløsladte i anledning af ny kriminalitet. De svenske regler er senest ændret i 1965.

Som det vil fremgå af bemærkningerne nedenfor, har komiteen også lagt vægt på at belyse spørgsmål om ligheder og forskelle i den administrative praksis vedrørende regler af ensartet indhold.

2. Obligatorisk og fakultativ prøveløsladelse.

Prøveløsladelse kan have enten obligatorisk eller fakultativ karakter. Begge former kendes i nordisk ret, men efter en svensk lovændring af 1965 er det nu kun Finland, der har bevaret en regel om obligatorisk prøveløsladelse. En domfældt, som ikke har opnået tidligere løsladelse efter en fakultativ regel, skal prøveløslades, når han har udstået fem sjattedele af straffetiden og mindst seks måneder. Sådant løsladelse kan dog udelukkes som følge af disciplinærstrafs fuldbyrdelse eller iøvrigt i henhold til særlig afgørelse.

Der er i komiteen enighed om, at prøveløsladelse kun bør anvendes i henhold til fakultative regler. Behovet for prøveløsladelse kan fuldtud imødekommes ved en hensigtsmæssig praksis

med hensyn til anvendelsen af de nedenfor omtalte fakultative regler, først og fremmest ved regelmæssig løsladelse i henhold til en hovedregel om løsladelse efter to trediedele af straffetiden. I tilfælde, hvor løsladelse på dette tidspunkt findes betænkelig, må man foretrække en fornyet bedømmelse af sagen på et senere tidspunkt fremfor en regel, som gør løsladelsen obligatorisk efter fem sjettedele af straffetiden uden hensyn til, om den er konkret hensigtsmæssig på dette tidspunkt.

I den tidligere nævnte finske betænkning har man nu tilsluttet sig dette synspunkt.

3. Hovedreglen om prøveløsladelse.

Som allerede fremhævet er der gennem lovændringer i de senere år opnået en betydelig ensartethed i de nordiske landes regler om prøveløsladelse. Dette gælder i første række lovenes hovedregler om, på hvilket stadium af straffuldbyrdelsen der indtræder mulighed for prøveløsladelse.

Både i Danmark, Finland, Norge og Sverige gælder nu den regel, at løsladelse på prøve kan finde sted, når domfældte har udstået *to trediedele af straffen*, dog *mindst fire måneder*. Efter den islandske straffelov er grænsen 8 måneder. I alle lande medregnes varetægtsfængsling i den udståede straffetid i det omfang, hvori der af domstolen er truffet bestemmelse herom.

Selvom reglerne i fire af de nordiske lande som nævnt opstiller samme betingelser for prøveløsladelse, må det på forhånd stille sig usikkert, om der også følges en ensartet praxis i disse lande. Komiteen har drøftet dette spørgsmål nærmere, dels fordi man finder det af interesse at komme til klarhed over de forskellige måder, på hvilke prøveløsladelsen kan fungere som led i straffuldbyrdelsen, dels fordi det nordiske samarbejde vedrørende fuldbyrdelse af straffedomme kan rejse praktiske problemer, hvis brugen af prøveløsladelse i det fuldbyrdende land afviger fra den, der følges i domlandet.

I lovreglerne er udtrykt forskellige vejledende synspunkter vedrørende afgørelsen om prøveløsladelse. Den danske og den norske lov nævner således, at løsladelsen ikke må være „utilrådelig“. Den finske, den norske og den svenske regel nævner den dømtes forhold under anstaltsopholdet; hertil følger den svenske regel domfældtes „sinnesrikning“ på det tidspunkt, hvor der er spørgsmål om løsladelse, samt hans villighed til at betale erstatning. Den finske og den svenske regel nævner de forhold, under hvilke domfældte vil komme til at leve efter løsladelsen, og på linie hermed nævner den danske og den islandske regel en forudsætning om, at der skal være sikret den pågældende passende ophold og arbejde eller andet underhold. Det skal blot tilføjes, at den finske regel også nævner forbrydelsens art og

domfældtes tidligere levned. Om en samtykkeregel i dansk og islandsk ret henvises til bemærkninger nedenfor i afsnit 8.

Lovene varierer således noget med hensyn til arten og antallet af vejledende kriterier, men gennemgående drejer det sig vel om kriterier, som er egnede til at spille en større eller mindre rolle i alle landene. Et mere væsentligt spørgsmål end lovens ordvalg er, om prøveløsladelse er tænkt som — eller fungerer som — den normale, regelmæssigt indtrædende afslutning på straffuldbyrdelsen, eller der omvendt for forholdsvis mange domfældtes vedkommende er spørgsmål om at nægte prøveløsladelse under hensyn til forhold som de ovenfor omtalte.

Komiteen har anset det for ønskeligt at søge myndighedernes praxis belyst gennem statistiske opgørelser. Det skulle på den måde være muligt at danne sig et billede af, i hvilket omfang der faktisk sker prøveløsladelse — og på hvilke tidspunkter — af forskellige grupper af strafafsonere, som opfylder betingelserne derfor. Det har dog indtil nu vist sig vanskeligt at fremskaffe materiale, som muliggør sammenligninger af de nordiske landes praxis. De løbende statistiske opgørelser er ikke beregnet på at give svar på spørgsmål som de her omtalte, og specielle undersøgelser har hidtil ikke kunnet gennemføres, bl. a. fordi der er sket ændringer i reglerne indenfor de seneste år. Komiteen anbefaler, at der tilvejebringes mere indgående oplysninger om praxis.

I mangel af et fyldestgørende statistisk materiale må komiteen begrænse sig til at anføre nogle mere almindelige synspunkter vedrørende praxis.

I Danmark meddeltes i 1968 prøveløsladelse til ca. 80 % af alle domfældte, der opfyldte betingelserne, og løsladelsen skete normalt netop på det tidspunkt, hvor to trediedele af straffetiden var udslået. I nærved 10 % af sagerne blev prøveløsladelse alene afslået, fordi domfældte ikke ville give sit samtykke (se herom nedenfor under punkt 8).

Også i Sverige anvendes prøveløsladelse som et normalt led i straffuldbyrdelsen. Det forekommer i ca. 5 % af alle de tilfælde, i hvilke prøveløsladelse kan komme på tale, at de domfældte kommer til at afsone hele straffen. Om svensk praxis bemærkes iøvrigt, at man formentlig er noget mere tilbøjelig end i Danmark til at se på de foreliggende oplysninger om dårligt forhold fra den indsattes side under fuldbyrdelsen. Dårlig opførsel, fx. rømning, plejer at bevirke, at løsladelsen udskydes til et senere tidspunkt efter en temmelig skabelonmæssig beregning.

I Finland, hvor man som nævnt under pkt. 2 har regler om obligatorisk prøveløsladelse, skønner fængselsmyndighederne, at der blandt de afsonere, hvis straf er af en sådan længde, at de

opfylder de tidsmæssige betingelser for prøveløsladelse, er 5—10 %, som udstår den fulde straf.

For Norges vedkommende er der grund til at bemærke, at man har været mere tilbageholdende end i de andre lande med at give prøveløsladelse til recidivister. Man er fra norsk side indstillet på at slå ind på en mindre restriktiv praxis og har den 1. november 1968 ændret fængselsreglementet med henblik herpå.

Det er komiteens opfattelse, at spørgsmålet om prøveløsladelse altid bør tages op efter to trediedele af straffetiden, og at prøveløsladelse på dette stadium bør være et regelmæssigt anvendt led i fuldbyrdelsen. Der er i almindelighed ingen grund til at tro, at udståelsen af den fulde straffetid fra et kriminalitetsforebyggende synspunkt er mere effektiv end løsladelse på prøve med tilsyn og eventuelt supplerende vilkår. Indikationer mod prøveløsladelse kan foreligge, hvor der er tale om en væsentlig recidivrisiko, eventuelt en egentlig farlighed, der ikke kan ventes formindsket ved prøveløsladelse. Selv i tilfælde af meget betydelig recidivrisiko må forholdene imidlertid ofte bedømmes således, at en senere endelig løsladelse rummer større risiko end en prøveløsladelse; der kan imidlertid i sådanne tilfælde blive spørgsmål om at udsætte tidspunktet for prøveløsladelse.

Komiteen har ikke forsøgt at finde frem til en lovformulering, der svarer til de her angivne almindelige retningslinier. Nogle af de for tiden i de nordiske love anvendte kriterier — forstraffe, forbrydelsens art, domfældtes opførsel i anstalten m. v. — overbetoner formentlig enkelte i betragtning kommende hensyn og er egnede til at fremstille praxis med hensyn til prøveløsladelse som mere restriktiv, end den efter komiteens opfattelse bør være. Fra nogle sider er det gjort gældende, at lovgiveren næppe med fordel kan udtrykke andet end et almindeligt forbehold om, at prøveløsladelsen ikke må være utilrådelig.

Det skal sluttelig bemærkes, at dansk og norsk ret har en særlig bestemmelse om, at prøveløsladelse i almindelighed ikke bør ske, når den resterende straffetid er mindre end 30 dage. Selvom der ikke findes nogen tilsvarende regel i de øvrige lande, forekommer der kun sjældent prøveløsladelse i de nævnte tilfælde. Der er fra alle sider enighed om, at der bør udvises stor tilbageholdenhed med hensyn til prøveløsladelse — og navnlig med anvendelse af tilsyn og andre vilkår — hvor reststraffen er kort.

4. *Regler om mere ekstraordinær prøveløsladelse.*

Alle de nordiske love med undtagelse af den islandske indeholder nu regler om adgang til at træffe bestemmelse om prøveløsladelse, før to trediedele af straffetiden er forløbet. Reglerne

går i omtrent enslydende form ud på, at der kan ske prøveløsladelse efter den *halve straffetid*, dog *mindst 4 måneder*, når særlige grunde taler derfor.

Disse bestemmelser er forholdsvis nye, og det er derfor for tidligt at forsøge en nærmere sammenlignende karakteristik af deres anvendelsesområde. Det er dog i alle fire lande forudsat, at løsladelse efter halv tid ikke bør blive noget almindeligt forekommende, men må reserveres for undtagelsestilfælde. Det har således ikke været tanken, at prøveløsladelse efter halv tid skal anvendes almindeligt overfor domfældte, hvis sociale prognose er god.

Om dansk praxis er det oplyst, at bestemmelsen i 1966, 1967 og 1968 blev anvendt i henholdsvis 35, 12 og 25 tilfælde. Det drejer sig især om to grupper af tilfælde. For det første benyttes reglen undertiden til en mindre fremrykning — typisk nogle ganske få uger — af en prøveløsladelse, der ellers ville ske efter udståelse af to trediedele af straffetiden. Anledningen er da gerne særlige arbejds- eller uddannelsesmuligheder, som ikke vil være til stede på det senere ordinære løsladelsestidspunkt. For det andet sker prøveløsladelse efter halvtids-reglen i tilfælde, hvor der foreligger omstændigheder, der svarer til eller dog nærmer sig traditionelle benådningsgrunde, f. eks. alvorlig sygdom i hjemmet eller hos den pågældende selv.

Den norske regel om løsladelse efter halv tid har indtil for nylig været begrænset til idømte straffe på mindst 3 år. Den blev i 1965 og 1966 kun anvendt i henholdsvis 5 og 4 tilfælde. De tilsvarende tal for 1967 og 1968 var 15 og 12. Tidspunktet for prøveløsladelse kan i øvrigt rykkes frem med hjemmel i fængselslovens § 45, som åbner adgang til at løslade kort tid før dette ellers skulle ske. Denne regel bruges i en del tilfælde, hvor der foreligger gunstige muligheder for arbejde eller bolig, til supplerung af reglen om løsladelse efter to trediedels-reglen.

Efter svensk praxis anlægges der ved anvendelsen af halvtids-reglen i hovedsagen samme synspunkter som i Danmark. Reglen anvendes dog noget mere liberalt og benyttes navnlig ved noget mere langvarige fængselsstraffe overfor særligt unge eller gamle afsonere. I hvert af årene 1967 og 1968 forekom der således prøveløsladelse før to trediedels-tidspunktet i noget over 200 tilfælde. Dette svarer til ca. 7 % af samtlige prøveløsladelser. I Finland finder løsladelse før to trediedels-dagen videre anvendelse end i de øvrige nordiske lande.

Der er i komiteen enighed om at understrege, at prøveløsladelse efter udståelse af halv tid bør anvendes forholdsvis restriktivt og forbeholdes tilfælde, hvor straffens længde, lovovertræderens alder eller særlige omstændigheder i øvrigt taler for en sådan fremrykkelse af tidspunktet for løsladelse.

5. *Ny prøveløsladelse efter genindsættelse.*

Særlige spørgsmål opstår med hensyn til muligheden for ny prøveløsladelse af en person, som er blevet genindsat i prøvetiden.

Er genindsættelse sket uden idømmelse af ny frihedsstraf, kan den genindsatte efter dansk og svensk ret på ny prøveløslades, uden at der i denne omgang stilles noget krav om, at en vis tid skal være forløbet. Der består således en hensigtsmæssig mulighed for på smidig måde at skifte mellem institutionsmæssigt og tilsynsmæssigt arbejde med den pågældende lovovertræder. Finsk ret kræver i denne situation, at der skal være forløbet mindst tre måneder efter genindsættelsen. Norsk ret indeholder ikke nogen udtrykkelig regel på dette punkt, men praxis i Norge svarer til det om dansk og svensk ret anførte. Forholdet er ikke særlig reguleret i islandsk ret.

Der er enighed om at anbefale den i dansk, norsk og svensk ret fulgte regel. I den tidligere nævnte finske principbetænkning har man tilsluttet sig dette synspunkt, idet man foreslår ophævelse af det særlige krav om, at et bestemt antal måneder skal være forløbet.

Hvis den pågældende er genindsat på grund af kriminalitet, der har medført idømmelse af ny frihedsstraf, følger det af udtrykkelige bestemmelser i den danske og svenske lov og i det norske fængselsreglement, at den nye straf i forbindelse med reststraffen skal anses som een ny straf i relation til muligheden for prøveløsladelse. Efter finsk ret sker der en sammenlægning af reststraffen og den nye straf ved afgørelsen af fuldbyrdelsesmåden, men muligheden for prøveløsladelse bestemmes udelukkende på grundlag af den nye straf, og det er yderligere fastsat, at der mindst skal udstås 6 måneder af den samlede straf. Også i Finland er der imidlertid nu forslag fremme om at indføre den regel, som allerede gælder i Danmark, Norge og Sverige. Spørgsmålet er ikke udtrykkeligt reguleret i islandsk ret.

Komiteen finder, at den i dansk, norsk og svensk ret fulgte regel kan anbefales som det normale.

Der er dog et behov for at kunne prøveløslade også i tilfælde, hvor reststraffen plus den nye straf ikke har en sådan varighed, at der er mulighed for prøveløsladelse efter den nævnte hovedregel; prøveløsladelse bør dog i disse tilfælde tidligst kunne ske, når der er forløbet et tidsrum svarende til den nye straf. Komiteen er endvidere blevet opmærksom på et særligt problem, som foreligger i tilfælde, hvor reststraffen er af særlig lang varighed sammenlignet med den nye straf. Anvendelsen af den omtalte hovedregel medfører i disse tilfælde, at en i og for sig velbegrundet genindsættelse får uforholdsmæssige følger med hensyn til varigheden af den samlede frihedsberøvelse før ny prøveløsla-

delse. Navnlig med henblik på sådanne tilfælde foreslår komiteen, at der tilvejebringes en hjemmel for, at prøveløsladelsen kan fremrykkes, dog tidligst til det tidspunkt, da de tidsmæssige betingelser for prøveløsladelse er opfyldt med hensyn til den nye straf isoleret betragtet, eller — hvis den nye straf er så kort (4 måneder eller derunder), at den ikke i sig selv kan danne grundlag for prøveløsladelse — det tidspunkt, da den nye straf ville være fuldt udstået. Den norske fængselslovgivning åbner adgang for Fængselsstyret til at bestemme, at en prøveløsladt, som er idømt straf for lovovertrædelser i prøvetiden, helt eller delvis skal fritages for at udstå reststraffen. Den prøveløsladte kan også få ny prøve efter at have udstået en del af reststraffen.

6. Særligt om fængsel på livstid.

Den, som er dømt til fængsel på livstid, kan efter norsk ret prøveløslades efter 12 års forløb, hvis det findes særligt begrundet. I de øvrige nordiske lande er der ikke hjemmel for prøveløsladelse; løsladelse fra livstidsstraf kan kun ske ved benådning. Spørgsmålet om indførelse af en regel om prøveløsladelse har været drøftet i Danmark for få år siden. I Straffelovrådet var meningene delte, og i lovforslaget om revision af reglerne om prøveløsladelse blev der ikke optaget nogen bestemmelse om livstidsstraf. I Sverige afvistes tanken om prøveløsladelse under forarbejderne til loven af 1939 om villkorlig frigivning. I Finland indtog man samme stilling ved drøftelser i 1965.

I komiteen har der ikke været fuld enighed om, hvorledes dette meget specielle spørgsmål bør løses.

Fra nogle sider er det fundet rigtigst ikke at have nogen regel om prøveløsladelse fra livstidsstraf; det anføres, at man ikke i loven bør angive en frist, der kan blive opfattet som et normalt tidspunkt for løsladelse, når bedømmelsen af domfældtes farlighed og andre forhold i de enkelte tilfælde faktisk kan føre til ikke uvæsentlige forskelle med hensyn til tidspunktet for løsladelse. Benådningsformen er velegnet med henblik på denne afgørelse, og der synes ikke at være reelle fordele forbundet med at anvende prøveløsladelse fremfor benådning, da det jo i begge tilfælde må være de samme synspunkter, der skal bestemme, om en løsladelse er forsvarlig.

På den anden side gøres det gældende, at løsladelse fra livstidsstraf efter en længere årrække — stort set mellem 10 og 16 år — faktisk er et normalt led i denne strafs anvendelse. Det er derfor ønskeligt, at loven giver udtryk for denne mulighed for løsladelse, så meget mere som de hensyn, der følges i løsladelsespraxis, har større lighed med anden prøveløsladelse end med benådningssynspunkter. Det anføres videre, at man ved alene at bygge på benådning som løsladelsesmulighed kan bidrage til den

opfattelse, at løsladelse af livstidsfanger bør kræve en ganske særlig begrundelse, og dermed til en unødigt restriktiv løsladelsespraxis. Den omstændighed, at tidspunktet for løsladelse kan variere noget, taler ikke afgørende imod at opstille en regel, der angiver en minimumstid for prøveløsladelse.

Der er i komiteen enighed om, at man — hvadenten den ene eller den anden form benyttes — mest muligt bør sikre, at spørgsmålet om løsladelse eller fortsat frihedsberøvelse tages op til overvejelse senest efter 10—12 års forløb og iøvrigt med regelmæssige mellemrum. Der er også enighed om, at frihedsberøvelsen i almindelighed ikke bør opretholdes ud over det nævnte tidspunkt, med mindre det er påkrævet under hensyn til den pågældendes farlighed.

7. *Kompetencen i sager om prøveløsladelse.*

Medens spørgsmål om prøveløsladelse i Sverige henhører under det „övervakningsnämnd“, til hvis område anstalten hører, eller, når straffetiden overstiger 1 år, det centrale kriminalvårdsnämnd, er det i de øvrige nordiske lande justitsministeriet (den centrale fængselsstyrelse), der er den kompetente myndighed. Dansk og norsk ret indeholder dog hjemmel til, at afgørelsen kan delegeres til andre; denne regel har ikke hidtil været benyttet i Danmark, medens man i Norge har tillagt anstaltsledelsen en almindelig beføjelse til at træffe bestemmelse om prøveløsladelse efter to trediedele af straffetiden; afgørelsen træffes dog af fængselsstyret i tilfælde, hvor den pågældende foruden den nye straf også afsoner en reststraf efter en tidligere prøveløsladelse, eller hvor han efter fuldbyrdelsen af fængselsstraffen kan underkastes ungdomsfængsel, sikring, forvaring eller tvangsarbejde.

Erfaringerne fra de ordninger, som råder i de forskellige lande, har ikke givet komiteen anledning til at anbefale noget bestemt system.

Vedrørende kompetence til at beslutte genindsættelse som følge af vilkårsbrud henvises til bemærkninger nedenfor under punkt 13.

8. *Skal prøveløsladelse forudsætte samtykke fra domfældte?*

Efter den danske strfl. § 38, stk. 4, er det en forudsætning for prøveløsladelse, at domfældte „erklærer at ville overholde de til løsladelsen knyttede vilkår“. En lignende bestemmelse findes i den norske lovs § 38, stk. 1, 3. pkt.: „Den innsatte bør på forhånd ha erklært seg villig till å oppfylle vilkårene og till å stå under tillsyn“. Som følge af ordet „bør“ er den norske regel næppe obligatorisk på samme måde som den danske, men det er

fast praxis i Norge at lade domfældte tiltræde prøveløsladelsens vilkår ved sin underskrift.

I Sverige findes ingen tilsvarende regel om samtykke, og man har heller ikke følt noget behov for en sådan regel. I Finland krævedes tidligere fangens samtykke til fakultativ prøveløsladelse, men denne bestemmelse blev ophævet i 1966 med den begrundelse, at der med hensyn til straffuldbyrdelse gælder et „officialprincip“, og at det derfor kan drages i tvivl, om det er rigtigt at give fangen mulighed for at vægre sig ved at acceptere prøveløsladelse og således selv bestemme, om han skal forblive i anstalten eller løslades.

Det er oplyst, at den norske samtykke-regel er indføjet i Stortinget under hensyn til muligheden for, at der i en resolution om prøveløsladelse kan opstilles vilkår om betaling af erstatning; man fandt at dette vilkår burde kræve domfældtes samtykke. Det er endvidere oplyst, at der under de senere års drøftelser om de danske regler har været delte meninger om, hvorvidt samtykke-reglen bør opretholdes.

Under drøftelserne i komiteen har der været enighed om, at det er principielt rigtigt at lade spørgsmålet om prøveløsladelse og om dennes vilkår bero på myndighedernes afgørelse, ganske som ved andre spørgsmål om sanktionsvalg. I praxis vil det formentlig også uden en udtrykkelig samtykke-regel være en selvfølge, at man tager domfældtes modstand mod prøveløsladelsen eller de enkelte vilkår i betragtning, således at det overvejes, om denne modstand indicerer, at prøveløsladelse på de påtænkte vilkår er formålsløs, eller det drejer sig om en modstand, som kan ventes at forsvinde, når prøveløsladelsen er en realitet, eventuelt som følge af tilsynets indflydelse. Under hensyn hertil finder komiteen, at overvejende grunde taler for, at der ikke i loven opstilles noget krav om samtykke fra den domfældtes side.

9. *Prøvetidens længde.*

Prøvetiden er den periode, i hvilken ny kriminalitet og eventuelt andre vilkårsbrud kan medføre særlige retsvirkninger, navnlig genindsættelse til fuldbyrdelse af reststraffen.

Denne prøvetid fastsættes i Danmark, Norge og Sverige af den løsladende myndighed til mindst 1 og højst 3 år. Prøvetiden kan dog være op til 5 år i tilfælde, hvor den resterende straffetid overstiger 3 år. Hertil kommer i norsk ret en specialregel om løsladelse fra fængsel på livstid (jfr. ovenfor afsnit 6), hvor prøvetiden skal være mindst 5 og højst 10 år.

Efter finsk ret er prøvetiden bestemt ved lov; den svarer til den resterende straffetid med tillæg af 1 år, dog aldrig mere end 5 år. Denne regel kan nu ventes ændret, således at den bringes i overensstemmelse med den danske, norske og svenske regel.

Efter en sådan lovændring vil prøvetidens længde også i Finland bero på en konkret afgørelse.

Om praxis med hensyn til fastsættelse af prøvetiden i Danmark, Norge og Sverige kan oplyses følgende:

I Danmark og Norge er prøvetiden i langt de fleste tilfælde 2 år. En kortere prøvetid (1 år) kan komme på tale, hvor reststraffen er kort (op til 3 måneder), men anvendes meget sjældent. I Danmark fastsættes ved idømte straffetider på over 6 år i almindelighed en prøvetid på 3 år, men er reststraffen over 3 år, fastsættes prøvetiden til 4 eller 5 år. I Norge har man også ved de lange straffetider stort set fastholdt en prøvetid på 2 år.

I Sverige anses en prøvetid på 1 år som det normale, når reststraffen ikke overstiger 1 år. Ved længere reststraffe bestemmes prøvetiden oftest til 2 år.

Der synes således at være en ret væsentlig forskel mellem de danske og svenske retningslinier for prøvetidens fastsættelse. Når det tages i betragtning, at også norske og eventuelt finske myndigheder vil komme til at stå overfor dette problem, er det efter komiteens opfattelse vigtigt, at man fortsat har opmærksomheden henvendt på dette spørgsmål, som bl. a. har betydning med henblik på det nordiske samarbejde om fuldbyrdelse. Der kan i denne forbindelse være grund til at nævne det samarbejde, der er etableret mellem de nordiske fængselsstyrelser, hvis chefer halvårligt mødes til drøftelse af fælles problemer. Udviklingen på prøveløsladelsesområdet vil formentlig være velegnet som emne for senere drøftelser på disse møder.

Det er den overvejende opfattelse i komiteen, at man i løsladelsespraxis bør anvende en prøvetid på 2 år som det normale.

Spørgsmålet om efterfølgende forlængelse af prøvetiden omtales særskilt nedenfor.

10. *Vilkår vedrørende domfældtes almindelige livsførelse.*

Den danske strfl. § 39, stk. 2, bestemmer at det i almindelighed skal opstilles som et vilkår, at den pågældende „fører et ordentligt liv“ i prøvetiden (eller en del af denne!). Tilsvarende gælder efter den svenske BrB. 26:14 at den prøveløsladte skal „föra ett ordentligt och laglydigt leverne, undvika skadligt sällskap, efter förmåga söka försörja sig etc.“, og efter den finske lov § 14 a, stk. 1, nr. 3 påhviler det domfældte „att föra ett stilla och otadligt leverne samt undvika sällskap med personer, som föra ett vanartigt leverne“. Norsk ret indeholder siden lovændringen af 1965 ingen almindelig bestemmelse om et sådant vilkår vedrørende den prøveløsladtes almindelige livsførelse.

Der er i komiteen enighed om, at man må nære betænkelighed ved at anvende faste vilkår som de ovenfor nævnte. De pligter, som herved pålægges domfældte med hensyn til hans almindelige

livsførelse, er meget uskarpt afgrænsede. Det er uheldigt, at spørgsmål om genindsættelse i visse tilfælde må afgøres på grundlag af en vurdering af, om et vilkår af denne karakter er overtrådt. Tilsynet har i almindelighed ikke særlig gode muligheder for at kende og vurdere de livsforhold, som vilkårene tager sigte på. Det må efter komiteens opfattelse anses for ønskeligt, at der i forbindelse med prøveløsladelsen sker en mere konkret bedømmelse af domfældtes sociale vaner og omgivelser, således at vilkårene i den enkelte sag formuleres med henblik på de forhold, som rummer særlige risikomomenter.

11. *Tilsyn.*

Alle de nordiske love har udtrykkeligt nævnt anvendelsen af tilsyn i forbindelse med prøveløsladelse.

Den norske regel fremtræder som en rent fakultativ adgang til at anordne tilsyn, jfr. ordet „kan“. Efter den danske, den finske og den svenske lov er det — i forskellig udformning — gjort til en fravigelig hovedregel, at tilsyn skal anordnes; i den danske regel hedder det: „i almindelighed“, og efter den finske og svenske regel skal domfældte sættes under tilsyn, medmindre det findes, at sådant tilsyn „ikke erfordras“ („ej är erforderlig“). Kun den islandske regel har obligatorisk karakter.

De foreliggende statistiske oplysninger gør det ikke muligt at danne sig et klart billede af, hvor hyppigt tilsyn anvendes i Finland og Norge. En undersøgelse i Danmark viser, at tilsyn anvendes i forbindelse med ca. 90 % af alle prøveløsladelser, og af dem, som i 1968 blev prøveløsladt i Sverige, var det kun ca. 6 %, der ikke blev undergivet tilsyn ved løsladelsen. Det kan fastslås, at man i alle fire lande anordner tilsyn i langt de fleste tilfælde. Komiteen anser det også for ønskeligt, at der som hovedregel anordnes tilsyn, men fremhæver på den anden side, at tilsyn ikke bør anvendes rutinemæssigt. Der forekommer tilfælde, hvor et behov for tilsyn ikke er til stede, fx. hvor kriminaliteten må anses for at være et engangsfænomen og den domfældte kan ventes at vende tilbage til fuldt betryggende forhold. Ikke mindst under hensyn til den skete nedsættelse af grænsen for prøveløsladelse bør man være opmærksom på, at der kan være tilfælde, hvor det ikke er rimeligt at bruge tilsyn, fordi reststraffen er kort.

Om etablering af tilsyn senere under prøvetiden henvises til bemærkninger nedenfor under punkt 13 og 15.

I Danmark og Norge kan det allerede ved afgørelsen om prøveløsladelse bestemmes, at tilsyntiden skal være kortere end prøvetiden. I begge lande er det i sager, hvor reststraffen er 3 måneder eller derunder, udgangspunktet, at der fastsættes 1 års tilsynstid, hyppigst i forbindelse med en prøvetid på 2 år. I Danmark an-

vendes i visse særlig udvalgte sager en ganske kort tilsynstid på fx. 3 eller 6 måneder. I Finland og Sverige er tilsynstiden altid fra starten af samme varighed som prøvetiden, men tilsynstiden kan senere afkortes. I den tidligere nævnte finske betænkning har man foreslået en regel svarende til den danske og norske.

Komiteen har ikke i enkeltheder drøftet spørgsmålet om efterforsorgens organisation, opgaver og effektivitet. Der er imidlertid enighed om, at der er stærkt behov for en effektivisering af denne forsorg.

12. *Andre vilkår.*

I alle de nordiske lande er der adgang til udover tilsyn at fastsætte andre vilkår i resolutionen om prøveløsladelse. De gældende regler giver imidlertid anledning til at overveje, om kun nærmere opregnede vilkårstyper bør komme på tale, eller myndighederne bør have en generel adgang til at fastsætte hensigtsmæssige vilkår.

Den sidstnævnte ordning kendes i finsk ret, hvor den prøveløsladte — foruden nærmere opregnede vilkår — er undergivet de „övriga föreskrifter, som meddelats honom vid den villkorliga frigivningen . . .“ (§ 14 a, stk. 1, nr. 6). En generel regel kendes endvidere i Danmark, hvor strfl. § 39, stk. 2 — i fortsættelse af reglen om tilsyn og „ordentligt liv“ — bestemmer: „Yderligere vilkår kan fastsættes efter reglerne i § 57“. Der henvises herved til reglerne om betingede domme, hvor der er givet en ikke-udtømmende opregning af vilkårstyper.

I modsætning hertil har både norsk og svensk ret begrænset de mulige tillægsvilkår til dem, der nævnes i loven. Det sker i den norske lovs § 38, stk. 1, ved en henvisning til de i lovbestemmelsen om betinget dom specielt anførte vilkår. Den svenske BrB. 26:15 opregner en række vilkår (som for en stor del svarer til dem, der nævnes i de danske og norske regler om betingede domme), og udover disse vilkår kan kun anvendes „liknande föreskrift“.

Komiteens drøftelser synes at vise, at man fra norsk og svensk side ønsker at blive stående ved en i princippet udtømmende angivelse af prøveløsladelsens særlige vilkår. Fra finsk side kan man tiltræde, at alle vigtigere vilkårstyper bør være nævnt i loven, og man er tilbøjelig til at mene, at opregningen af vilkår så vidt muligt bør gøres udtømmende. Dette anbefales også af den tidligere nævnte finske komité, som yderligere foreslår, at opregningen ligesom i svensk ret åbner mulighed for også at anvende „annan liknande föreskrift“. I Danmark er man tilfreds med den generelle bemyndigelse til at fastsætte egnede vilkår. Ordningen har i et begrænset antal tilfælde givet fængselsmyndighederne en fordelagtig mulighed for at fastsætte individuelle

vilkår, der ikke er nævnt i loven, og denne praxis har ikke kunnet give anledning til betæneligheder.

Det fremgår af det anførte, at der under alle omstændigheder kun er tale om forskelle mellem de nordiske regler af forholdsvis underordnet betydning. Alle lovene er tilstrækkelig rummelige til at imødekomme behovet for vilkår i det store flertal af tilfælde.

13. *Virkningen af vilkårsovertrædelser.*

Som vilkårsovertrædelse anses dels ny kriminalitet, dels overtrædelser af andre vilkår for løsladelsen, som enten følger af loven eller er opstillet i det konkrete tilfælde. De følgende bemærkninger omfatter disse former for overtrædelse under eet, medmindre andet særlig er fremhævet.

Der er store forskelle mellem de nordiske regler med hensyn til den måde, på hvilken de opstiller de retlige reaktionsmuligheder i anledning af vilkårsbrud. Komiteen ville anse det for ønskeligt, om en noget større formel ensartethed kunne opnås, men har ikke i enkeltheder drøftet dette spørgsmål, idet man navnlig har koncentreret sig om en sammenligning af reglernes reelle indhold. Visse spørgsmål om senere ændringer *uden* grundlag i vilkårsovertrædelse omtales særskilt nedenfor i afsnit 15.

(a) *Genindsættelse.* I alle de nordiske lande kan vilkårsovertrædelse føre til genindsættelse til udståelse af reststraffen.

Efter norsk og svensk ret *skal* reststraffen fuldbyrdes, såfremt vilkårsovertrædelsen består i ny kriminalitet, som fører til idømmelse af ubetinget fængselsstraf. Afgang herfra kan kun gøres, såfremt særlige grunde taler derfor. I alle andre tilfælde — d. v. s. hvor ny kriminalitet fører til mindre reaktion end fængselsstraf, eller hvor vilkårsovertrædelsen ikke består i ny kriminalitet — er afgørelsen om fuldbyrdelse af reststraffen fakultativ. I disse tilfælde fremtræder genindsættelse efter de svenske regler udtrykkelig som en mulighed, der først kommer i betragtning, når de nedenfor anførte mindre indgribende midler findes utilstrækkelige. Efter de danske og finske regler er valget af reaktion i anledning af vilkårsovertrædelse i alle tilfælde fakultativ.

Det er den overvejende opfattelse i komiteen, at reglerne bør kunne opstilles således, at de er fælles for alle tilfælde af vilkårsbrud og ikke foreskriver genindsættelse som obligatorisk følge af ny kriminalitet.

Også med hensyn til *kompetencen* til at bestemme genindsættelse er der visse forskelle. Efter svensk ret træffes afgørelsen af en domstol, når vilkårsovertrædelsen består i ny kriminalitet, i andre tilfælde af överbakningsnämnd. Også efter finsk ret træffes afgørelsen af en domstol, når spørgsmålet foreligger i en

straffesag om ny kriminalitet, i andre tilfælde af den centrale fængselsadministration. Efter dansk og norsk ret er det i alle tilfælde den centrale fængselsadministration der træffer afgørelsen.

Komiteen finder det tvivlsomt, om en ensartet ordning med hensyn til kompetencespørgsmålet vil kunne opnås.

(b) *Ændring af vilkårene*. Både i Danmark, Finland, Norge og Sverige kan vilkårsovertrædelse føre til en ændring — herunder eventuelt en skærpelse — af de fastsatte vilkår. Den islandske straffelov indeholder ingen bestemmelse herom.

(c) *Forlængelse af prøvetiden*. De samme fire lande har endvidere bestemmelser om, at der kan ske forlængelse af prøvetiden. Muligheden for en sådan forlængelse er dog ikke normeret på ensartet måde. Den svenske regel går ud på, at forlængelsen kan udgøre et år udover den allerede fastsatte prøvetid, selvom man herved overskrider det faste maximum for prøvetidens længde. I Danmark og Norge kan der ske forlængelse op til lovens faste længstetid for prøvetiden, også en forlængelse med mere end et år. Herefter kan en prøvetid på et år forlænges med to år, medens en prøvetid på tre år ikke kan forlænges bortset fra de tilfælde, hvor reststraffen overstiger tre år, og prøvetiden derfor kan blive indtil 5 år. I normalt tilfælde, hvor prøvetiden er fastsat til to år, vil anvendelsen af den danske og norske regel føre til samme resultat som den svenske, nemlig forlængelse med et år. Efter finsk ret kan prøvetiden forlænges med højst to år.

Fra svensk side har man sympati for at følge den danske og norske regel. Det samme gælder for Finlands vedkommende.

Under henvisning til det anførte anbefaler komiteen en ensartet ordning i overensstemmelse med de gældende danske og norske regler.

Komiteen har særlig drøftet spørgsmålet om, i hvilket omfang der bør reageres i anledning af vilkårsovertrædelser, som ikke indebærer ny kriminalitet. Det er en selvfølge, at der i tilsynsforløbet jævnligt forekommer relativt bagatelagte vilkårsovertrædelser, fx. enkeltstående misligholdelse af aftale om møde med den tilsynsførende, som ikke bør medføre anden reaktion end påtale m. v. fra den tilsynsførendes side. Men iøvrigt er det komiteens opfattelse, at alle væsentlige vilkårsovertrædelser bør indberettes til den myndighed, der er kompetent til at iværksætte reaktioner, og typisk bør medføre en reaktion. En effektiv reaktionsmåde tør ikke alene antages at have en generalpræventiv virkning i retning af at skabe respekt om vilkårene, men må også antages jævnlig at have betydning som et middel til at hindre, at den pågældende glider ud i kriminalitet, asocialitet eller iøvrigt i forhold, der indebærer særlig kriminalitetsrisiko. Det

synes at være en almindelig erfaring, at nuværende praksis i de nordiske lande ikke i tilstrækkelig grad tager hensyn til betydningen af en effektiv håndhævelse af løsladelsesvilkår.

14. *Prøveløsladelsens udløb som skæringstidspunkt.*

De foran omtalte retsvirkninger af vilkårsovertrædelser forudsætter alle, at overtrædelserne er begået i prøvetiden (eller ved visse vilkårsbrud: i tilsynstiden, for så vidt denne er kortere end prøvetiden). Et andet spørgsmål er, om afgørelsen vedrørende en sådan retlig følge også skal være truffet inden prøvetidens udløb, eller der i kortere eller længere tid derefter bevares en adgang til at træffe denne afgørelse. Under den førstnævnte ordning (som følges konsekvent i dansk ret, jfr. nedenfor) kan den effektive prøvetid blive kortere end den nominelle, nemlig når vilkårsbrud begået henmod slutningen af prøvetiden ikke når at føre til en afgørelse om genindsættelse m. v. indenfor prøvetiden. På den anden side har reglen den fordel, at man ved prøvetidens udløb kan vide bestemt, om prøven skal anses som bestået.

En sammenligning mellem de nordiske regler viser iøjnefaldende forskelle med hensyn til besvarelsen af det nævnte spørgsmål.

Alle afgørelser om genindsættelse, vilkårsændring eller forlængelse af prøvetiden skal efter dansk ret være truffet inden prøvetidens udløb (§ 40, stk. 2).

Det samme gælder efter norsk ret, for så vidt angår afgørelser om vilkårsændring og forlængelse af prøvetiden (§ 39, stk. 3). Derimod bevares adgangen til at bestemme genindsættelse i 6 måneder efter prøvetidens udløb (§ 40); reglerne herom synes opstillet med særligt henblik på tilfælde, hvor der i prøvetiden er begået nye strafbare forhold, som først kommer til pådømmelse efter prøvetidens udløb.

Efter finsk ret bevares adgangen til genindsættelse i et år efter prøvetidens udløb, og endnu længere — nemlig uden anden tidsbegrænsning end forældelsesfristen — hvis det er ny kriminalitet, der er anledning til genindsættelsen (§ 15, stk. 3).

Efter svensk ret kræves det ikke, at afgørelse er truffet, men blot at sag om overtrædelserne er indledt i tilsynsnævnet inden prøvetidens udløb. Man kan da bestemme genindsættelse eller forlængelse af prøvetiden efter dennes udløb.

Det ville efter komiteens opfattelse være meget ønskeligt, om de nævnte uoverensstemmelser mellem de nordiske love kunne fjernes. Herfor taler bl. a. hensynet til ensartethed indenfor det nordiske samarbejde om fuldbyrdelse af straffedomme. Man kan dog næppe regne med, at overensstemmelse mellem lovene er let at opnå på dette punkt; det skyldes bl. a., at der er en sammenhæng mellem de nævnte regler om prøvetiden og de nationale

regler om betingede domme, om kompetence med hensyn til afgørelser om genindsættelse, vilkårsændring etc. Komiteen må derfor begrænse sig til at pege på de nævnte forskelle mellem de nordiske love og henstille, at man fortsat har opmærksomheden henvendt på ønskeligheden af at opnå ensartethed. Det bør i denne forbindelse bemærkes, at den tidligere nævnte finske komité har foreslået en regel svarende til den svenske.

15. *Ændringer i prøvetiden uden vilkårsovertrædelse.*

Bemærkningerne ovenfor i afsnit 13 tager sigte på de ændringer i den ved prøveløsladelsen etablerede tilstand, som kan følge af ny kriminalitet eller anden vilkårsovertrædelse. Der foreligger imidlertid også nogle spørgsmål om muligheden for senere ændringer uden sådan overtrædelse.

(a) Efter norsk og svensk ret har den prøveløsladende myndighed en almindelig adgang til at ændre — altså også skærpe — vilkårene i løbet af prøvetiden (norsk § 38, stk. 2, 2. pkt., sml. svensk § 16, stk. 2: „om den frigivnes utveckling och personliga förhållanden i övrigt föranleda därtill . . .“). I dansk og finsk ret kan der ske en lempelse af vilkårene, medens man ikke har nogen regel om adgang til at ændre vilkårene i skærpene retning. Fra dansk og finsk side er man indstillet på at følge norsk og svensk ret på dette punkt.

(b) Et andet spørgsmål er, om det bør være muligt under prøvetiden at etablere tilsyn med eventuelle særvilkår overfor en person, som er prøveløsladt uden tilsyn (eller for hvem tilsyn har været anordnet og derefter er ophævet). Spørgsmålet er i de norske og svenske regler besvaret bekræftende; dansk og finsk ret har derimod ingen hjemmel til indførelse af tilsyn med en person, som ikke har overtrådt vilkår. I sådanne tilfælde vil det fx. ikke være en vilkårsovertrædelse, at den prøveløsladte henfalder til lediggang eller drikkeri, og det er netop i situationer af denne type, at der kan være trang til at etablere tilsyn med en person, overfor hvem tilsyn oprindeligt ikke skønnes nødvendigt. Under hensyn til, at tilsyn i disse tilfælde vil være et tilbud om hjælp og egnet til at forebygge ny kriminalitet, er det på den ene side gjort gældende i komiteen, at der bør kunne etableres tilsyn under prøvetidens forløb, selv uden at vilkårs-overtrædelse er konstateret. På den anden side har man fremhævet det betænkelige i på denne måde at indføre tilsyn og eventuelt andre vilkår under prøvetiden, idet der herved skabes en ny mulighed for genindsættelse af den prøveløsladte, skønt han ikke hidtil har overtrådt nogen forskrift, der fulgte af hans prøveløsladelse.

Det er komiteens opfattelse, at overvejende grunde taler for også på dette punkt at anbefale den norsk-svenske ordning.

16. *Tidspunktet for straffens udståelse.*

Der kan i visse relationer være brug for at fastslå, hvornår en frihedsstraf er endeligt udstået, fx. hvis frister skal regnes fra dette tidspunkt. I alle de nordiske lande findes der regler om, hvorledes det nævnte spørgsmål kan besvares med henblik på tilfælde, hvor domfældte er prøveløsladt og ikke genindsættes til afsoning af reststraffen. Efter finsk, islandsk og svensk ret anses straffen for udstået ved prøvetidens udløb; efter dansk ret lægges vægten — når prøvetiden er udløbet — på prøveløsladelsens tidspunkt, og i norsk ret er straffen udstået på det tidspunkt, hvor domfældte ville være blevet løsladt efter fuld afsoning af straffen.

Spørgsmålet har i det hele næppe stor praktisk betydning, men må dog bl. a. overvejes i sammenhæng med reglerne om gentagelsesvirkning. På denne baggrund finder komiteen at måtte slutte sig til den i dansk ret valgte løsning, således at vægten lægges på den periode, i hvilken en tidligere straffet person faktisk har været på fri fod i medfør af prøveløsladelse og således haft lejlighed til at vise, om han kan klare sig uden at begå nye straffbare forhold.

17. *Fængsling m. v. i anledning af vilkårsbrud.*

Komiteen har i korthed berørt spørgsmålet om anholdelse, fængsling og anden frihedsberøvelse overfor prøveløsladte, som sigtes for vilkårsovertrædelse. Det er herved bl. a. fremhævet, at der kan være praktisk behov for hurtigt at føre den sigtede tilbage til den anstalt, fra hvilken han er løsladt.

Ved siden af de almindelige regler om tvangsmidler i anledning af sigtelse for nyt strafbart forhold findes der i Danmark, Finland og Norge særlige regler om anholdelse og fængsling i anledning af vilkårsovertrædelse, medens svensk ret (BrB 26:22) indeholder hjemmel for en med fængsling beslægtet frihedsberøvelse, som besluttet af tilsynsnævnet, og som kan vare indtil en uge, eventuelt to uger. De danske regler (retsplejelovens §§ 1004 og 1005) indeholder særlig hjemmel til, at den prøveløsladte som fængslet i anledning af sigtelse for vilkårsovertrædelse kan anbringes i den anstalt, i hvilken han ventes genindsat, dog forudsat at han i retten har erklæret sig skyldig i overtrædelsen. I anstalten behandles han i så fald efter reglerne om personer, der udstår straf.

I modsætning til den nævnte svenske frihedsberøvelse bevirker fængsling i de øvrige lande fradrag i straffetiden. I Finland fin-

des ganske vist ingen udtrykkelig lovregel herom, men efter fast praksis trækkes den del af fængslingstiden, som overstiger 7 dage, fra straffetiden.

Efter komiteens opfattelse bør der være en mulighed for at iværksætte en foreløbig anbringelse af den prøveløsladte i tilfælde af vilkårsovertrædelse. Komiteen anser det imidlertid for meget vigtigt, at disse varetægtsfængslinger m. v. ikke alene udnyttes som processuelle midler i sagen om reaktion på vilkårs- overtrædelse; fængslingen kan virke som et middel til at standse den pågældendes udglidning i forhold, der indebærer særlig kriminalitetsrisiko, og den bør altid søges udnyttet til genetablering af kontakt med den tilsynsførende, bl. a. med henblik på vurdering af, om en fortsættelse af tilsynet er formålstjenlig.

Komiteen har ikke fundet anledning til at foreslå nogen ensartet udformning af bestemmelserne om de enkelte varetægts- fængslinger m. v., men finder, at der i alle landene bør være mulighed for at afkorte denne frihedsberøvelse i straffetiden.

København, den 25. april 1969.

Östen Elfving

Holger Romander

Rolv Ryssdal

Knud Waaben